

4.12.2020

Suomen opinto-ohjaajat ry

Asia: Opetus- ja kulttuuriministeriön lausuntopyyntö ehdotuksesta eräiden valtioneuvoston asetusten muuttamisesta liittyen oppivelvollisuuden laajentamiseen ja tutkintokoulutukseen valmentavaan koulutukseen

Viite: VN/1985/2020, VN/1985/2020-OKM-296

Suomen opinto-ohjaajat ry kiittää mahdollisuudesta lausua ehdotuksesta kyseisten valtioneuvoston asetusten muuttamisesta liittyen oppivelvollisuuden laajentamiseen ja tutkintokoulutukseen valmentavaan koulutukseen. Hallituksen esityksessä ehdotetaan säädettäväksi oppivelvollisuuslaki ja laki tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta sekä muutettavaksi näihin uusiin annettaviin lakeihin liittyen perusopetuslakia (628/1998), lukiolakia (714/2018), ammatillisesta koulutuksesta annettua lakia (531/2017) sekä 25 muuta lakia. Edellä mainitut lakimuutokset edellyttävät muutoksia myös lukiokoulutuksesta annettuun valtioneuvoston asetukseen (810/2018), ammatillisesta koulutuksesta annettuun valtioneuvoston asetukseen (673/2017), opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annettuun asetukseen (986/1998) sekä opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettuun valtioneuvoston asetukseen (1766/2009).

Asetukseen esitetyt muutokset ovat pitkälti teknisluontoisia johtuen lukiokoulutukseen ja ammatilliseen koulutukseen valmentavan koulutuksen yhdistämisestä esitetysti 1.8.2022 alkaen uuteen, tutkintokoulutukseen valmentavaan koulutukseen. Suomen opinto-ohjaajat ry pitää esityksiä asetuksiksi pääsääntöisesti kannatettavina ja perusteltuina vastamaan oppivelvollisuuden laajentamisesta seuraavia muutoksia säädöksissä. Ammatillisen koulutuksen asetusta Suomen opinto-ohjaajat ry edellyttää muutettavaksi siten, että osaamispisteelle määritelty tuntimäärää 12 tuntia muutetaan 18 tunniksi (60 min). Mikäli näin ei tehdä Suomen opinto-ohjaajat ry ei voi kannattaa esitystä ja vaatii ehdottomasti 10 a §:n poistamista ja siirtämistä jatkovalmisteluun erillisessä työryhmässä. Toisella asteella opiskelijoiden on oltava tasa-arvoisessa asemassa riippumatta siitä, opiskeleeko opiskelija lukiossa vai ammatillisessa koulutuksessa.

Suomen opinto-ohjaajat ry:n pyytää erityisesti kiinnittämään seuraaviin asioihin huomiota:

1.) Ammatillinen koulutus

Esitys tukee ja vahvistaa oppivelvollisuuden laajentamista ja erityisesti oppivelvollisten opintojen alkuvaihetta, johon keskeyttämiset tällä hetkellä ajoittuvat. On ensiarvoisen tärkeää, että säädösten avulla tuodaan näkyväksi lähtökohta, jota käytetään riittävän opetuksen ja opinto-ohjauksen määrän arvioinnissa ja että se kirjataan myös opiskelijan HOKSiin. Esitys on linjassa hallitusohjelmaan kirjattujen tavoitteiden kanssa koskien ammatillisen koulutuksen laadun vahvistamista, opettajien antaman lähiopetuksen antamista sekä kokonaisten koulupäivien turvaamista.

Esitykset eivät vaaranna osaamisperustaisuutta, jonka lähtökohtana on ajasta, paikasta ja osaamisen hankkimistavasta riippumaton oppiminen. Esitys turvaa opiskelijoille kansallisesti yhtenevän lähtökohdan tuntimääräksi, josta lähtötilanne arvioidaan, paljonko opetusta opiskelija osaamisensa hankkimiseen ajasta, paikasta ja oppimisympäristöstä riippumatta tarvitsee. Esitys myös antaa osaamispisteelle kansallisesti yhtenevän määritelmän, joka siltä nyt puuttuu. Tähän asti koulutuksen järjestäjä on voinut määritellä osaamispisteen täysin vapaasti niin vaatavuuden kuin siihen liittyvän opiskelijan oikeuden saada opetusta osalta. Suomen opinto-ohjaajat ry pitää tätä ehdottaman tärkeää opiskelijoiden yhdenvertaisen kohtelun takaamiseksi toisella asteella.

9 § Henkilökohtaiseen osaamisen kehittämissuunnitelmaan merkittävät tiedot

Oppivelvollisuuden laajentamista koskevassa hallituksen esityksessä ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 48 §:n 2 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi säännös, jonka mukaan perustutkintokoulutuksessa koulutuksen järjestäjän tehtävänä olisi arvioida oppilaitoksessa ja muissa oppimisympäristöissä toteutettavan opetuksen ja ohjauksen tarve sekä määrä. Myös nämä tiedot olisi perusteltua merkitä henkilökohtaiseen osaamisen kehittämissuunnitelmaan. Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 7 a kohta, jossa säädettäisiin siitä, että koulutuksen järjestäjän tulisi merkitä henkilökohtaiseen osaamisen kehittämissuunnitelmaan oppilaitoksessa ja muissa oppimisympäristöissä toteutettavan opetuksen ja ohjauksen tarve sekä määrä.

Suomen opinto-ohjaajat ry kannattaa esitystä ja pitää opiskelijan oikeusturvan kannalta välttämättömänä sitä, että hänen HOKSistaan käy ilmi oppilaitoksessa ja muissa oppimisympäristöissä toteutettavan opetuksen ja ohjauksen tarve sekä määrä. Aivan kuten kaikkea muutakin HOKSissa voidaan myös tätä tietoa tarpeen mukaan päivittää.

Määrää tulee arvioida jokaisen kohdalla yksilöllisesti. Koulutuksen järjestäjän vastuulla arvioida opetuksen ja ohjauksen määrä jokaisen opiskelijan HOKSiin. Tämä työllistää opinto-ohjaajia ammatillisissa oppilaitoksissa. Muistiossa tämän henkilökohtaisen arvion tekemisen nähtiin lisäävän vain hieman opetus- ja ohjaushenkilöstön työmäärää. Tähän tarvitaan riittävästi henkilöstöä ammatilliseen koulutukseen. Käytännön tasolla onkin tärkeää varata riittävästi resursseja opinto-ohjaukseen. Yhdellä opinto-ohjaajalla voi olla korkeintaan 200 ohjattavaa, jotta oikea-aikainen ohjaus voidaan taata toisella asteella. Takaako tämä säännöslisäys varmasti eri koulutuksen järjestäjien oppilaitoksissa opiskeleville saman määrän opetusta ja ohjausta?

Pykälä 10 a §. Opetuksen ja ohjauksen riittävän määrän arviointi

Asetukseen ehdotetaan lisättäväksi uusi 10 a §, jossa ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 48 §:n 2 momenttiin lisättäväksi ehdotettavan valtuutussäännöksen nojalla säädettäisiin opetuksen ja ohjauksen riittävän määrän arvioinnista. Ehdotetun säännöksen 1 momentin mukaan ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 48 §:n 2 momentissa tarkoitettussa opetuksen ja ohjauksen määrän arvioinnissa lähtökohtana käytettäisiin asetuksen 10 a §:n 2 momentissa säädettyä tuntimäärää, jos ammatillista perustutkintoa suorittavalla opiskelijalla ei olisi tutkinnon osan tai yhteisen tutkinnon osan osa-alueen suorittamiseksi tarvittavaa aiemmin hankittua osaamista.

Suomen opinto-ohjaajat ry kannattaa opetuksen ja ohjauksen riittävän määrän arvioinnista säätämistä valtakunnallisesti yhtenevällä tavalla. Vallitseva tilanne ei ole opiskelijoiden oikeusturvan kannalta hyväksyttävä eikä se turvaa työelämän ja jatko-opintojen vaatimaa riittävää osaamista. Suomen opinto-ohjaajat ry pitää tärkeänä sitä, että tuntimäärästä säätämällä määritellään myös osaamispiste kansallisesti yhtenevällä tavalla tarkoittamaan samaa kaikkialla.

Suomen opinto-ohjaajat ry vaatii poistettavaksi sivulta yhdeksän (s. 9) seuraavaa lausetta, joka mahdollistaisi edelleen sen, että koulutuksen järjestäjät eri puolilla Suomea voisivat määrittää osaamispisteille itse vaativuuden ja tuntimäärän ja sitä kautta opetuksen tuntimäärän. Poistettava lause: "Tutkinnon perusteissa määritellyt osaamispisteet eivät siis perustu annettavan opetuksen ja ohjauksen määrään, joten osaamispistemäärältään saman laajuiset tutkinnon osat tai yhteisten tutkinnon osien osa-alueet eivät aina edellyttäisi kaavamaisesti samaa tuntimäärää opetusta ja ohjausta." Suomen opinto-ohjaajat ry pitää tärkeänä, että lause poistetaan, koska jokaisen osaamispisteen on tarkoitettava kansallisesti samaa tuntimäärää. On täysin kestämätön tilanne, jos koulutuksen järjestäjät itse määrittelevät osaamispisteiden vaativuudet ja tuntimäärät. Juuri tätä asiaa 10 a §:llä ollaan korjaamassa. Perusteluihin ei siten voida kirjata lausetta, jolla romutetaan koko säännöksen tarkoitus. Säännöstä ei kuitenkaan sovellettaisi työpaikalla järjestettävässä koulutuksessa. Koulutuksen järjestäjän tulisi siksi arvioida, miten suuri osuus osaamisen hankkimisesta toteutetaan työpaikalla. Asetuksella säädettävää opetuksen ja ohjauksen arvioinnin

lähtökohtana käytettävää tuntimäärää sovellettaisiin vain siihen osuuteen tutkinnon osan osaamispisteistä, jonka koulutuksen järjestäjä arvioi muualla kuin työpaikalla toteutettavaksi.

Osaamisen hankkimiseksi Suomen opinto-ohjaajat ry pitää tärkeänä, että perusteluissa tuodaan esille, ettei tällä 10 a §:n lisäämisellä ole tarkoitus muuttaa miltään osin nykyistä opiskelijan oikeutta saada opettajan antamaa opetusta ja ohjausta työpaikalla tapahtuvan osaamisen hankkimisen tueksi vastaavasti kuin nykyisinkin. Esitys on herättänyt kentällä erilaisia keskusteluja ja Suomen opinto-ohjaajat ry pitää siksi välttämättömänä tämän asian kirjaamista esityksen perusteluihin, ettei asiassa jää epäselvyyttä. Suomen opinto-ohjaajat ry pitää tärkeänä, että oppivelvollisella on yhdenvertainen oikeus opetukseen ammatillisessa koulutuksessa kuin lukiokoulutuksessakin.

Suomen opinto-ohjaajat ry vaatii osaamispisteelle säädettävän opetuksen määräksi 18 tuntia (60 min), joka määritellään jaettavaksi 45 minuutin pituisiksi oppitunneiksi. Suomen opinto-ohjaajat ry ei hyväksy esityksen mukaista 12 tuntia. Esitetty 12 tuntia opetusta osaamispistettä kohti, ei riitä turvaamaan opiskelijalle tarvittavaa osaamista eikä anna riittäviä valmiuksia työelämään ja jatko-opinnoille. Mikäli esitettyä 12 tuntia ei muuteta 18 tunniksi, vaatii Suomen opinto-ohjaajat ry 10 a §:n poistamista ja sen siirtämistä pikaisesti jatkovalmisteluun.

2.) Lukiokoulutus

Suomen opinto-ohjaajat ry kannattaa pääosin esitettyjä, teknisluonteisia muutoksia lukiokoulutuksesta annettuun asetukseen. Asetuksessa olevat määräykset tuovat opinto-ohjaukseen lisävastuita, joihin pitää olla opetuksenjärjestäjältä riittävät resurssit. Uusia vastuita ovat mm. lukion keskeyttäneiden kanssa laadittava suunnitelma, erityisenä tutkintoja suoritettavien opintojen ohjaaminen. Suomen opinto-ohjaajat ry pitää tärkeänä esityksessä, että lukion opiskelijamäärän laskemisessa otetaan huomioon myös ne oppilaat, jotka olisivat määräaikaikaisesti erotettuja. Myös erityistä tutkintoa suorittavat opiskelijat tulee sisällyttää rahoitukseen.

3.) Maahanmuuttajille ja vieraskielisille järjestettävän lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen oppimäärään sisältyvät opinnot (LIITE3)

Suomen opinto-ohjaajat ry pitää tärkeänä, että maahanmuuttajille ja vieraskielisille järjestettävässä lukiokoulutuksessa valmentavan oppimäärän sisältyvissä opinnoissa toimii pätevät ja koulutetut aineenopettajat. Opiskelijoilla on mahdollisuus päästä keskustelemaan aina tarvittaessa koulutetun opinto-ohjaajan kanssa. Jos maahanmuuttajalla on kotimaastaan hyvin vähän aikaa tai ei lainkaan koulutusta ja oppivelvollisuusikä tulee täyteen ja opiskelija ei ole valmentavan koulutuksenkaan

jälkeen valmis 2. asteen opintoihin esim. puutteellisen kielitaidon vuoksi. Miten lakia tulkitaan näissä tapauksissa.

4.) Tutkintoon valmentavakoulutus

Tuva -koulutuksessa pitää olla koulutettu opinto-ohjaaja ja hänellä oltava tarvittavat resurssit ohjauksen järjestämiseksi. Yleensä Tuvaan päätyneet tarvitsevat paljon sekä ryhmä- että henkilökohtaista ohjausta koulutetulta opinto-ohjaajalta. Tuvan sisällöissä ei ole mitään mainintaa opinto-ohjauksesta ja jatko-opintojen suunnittelusta, siellä puhutaan vain perusopetuksen sisältöjen kertaamisesta, lukio-opinnoista ja ammatillisia opintoista. Tosin tekstissä on mainittu, että jokaiselle oppilaalle tehdään henkilökohtainen suunnitelma opintojen suuntautumisesta numeroiden korotukseen, lukio- tai ammatillisiin opintoihin. Siinä yhteydessä on mainittu, että jatkosuunnitelman tekee opettaja tai opinto-ohjaaja tai joku muu koulutuksen järjestäjän edustaja. Tuva suuntaa jatko-opintoihin ja nimenomaan tämä työ on koulutetun opinto-ohjaajan osaamisaluetta. Vastaavasti jatko-opintoihin ja opiskeluvaihtoihin tähtäävä ohjaus on sitä ydinosaamista, johon opinto-ohjaajat ovat kouluttautuneet. Opintojen sisällöissä ei puhuta mitään varsinaisesta opinto-ohjauksesta. Se on merkittävä puute, joka tulee korjata.

Perusopetuksen kertaus, lukio- ja ammatilliset opinnot on suunniteltu toteutettavan kaikkien koulutuksen järjestäjien koulutuksissa, jotta oppilaalla on mahdollisuus lähteä tuvasta kumpaankin suuntaan tahansa. Tekstissä lukee, että Tuvan/ kansanopiston jälkeen oppilaan tulisi siirtyä 2. asteen koulutukseen, eli ei tekstin kirjoittajakaan ole ollut varma, että se kaikilta onnistuu. Jotkut oppilaat hakevat vain uudestaan ja uudestaan lukioon ja kun numerot eivät edelleenkään riitä lukioon, he jäävät ilman paikkaa. Silloin tarvittaisiin jatkoon ohjausta, jotta löytäisi ammatillisesta koulutuksesta itselleen mieluisan alan. Sitä ei löydy pelkillä ammatillisilla opinnoilla vaan siihen tarvitaan koulutuskokeiluja, työelämään tutustumisjaksoja ym. Niistä ei myöskään mainita Tuvan sisällöissä mitään.

5.) Perusopetus

Oppilaanohjauksen resurssit on turvattava kaikille oppilaille. On hyvä, että annetaan tehostettua ohjausta sitä tarvitseville, mutta se ei saa olla pois muilta. Tehostetun oppilaanohjauksen toteuttamiseen tarvitaan lisäresursseja, jotta se olisi oikeasti toimiva järjestelmä. Oppilaanohjaus on jatkumo, jossa oppilaalle on tärkeä taata palvelun saatavuus saman oppilaanohjaajan toimesta. Luottamuksen rakentuminen oppilaanohjaaja ja oppilaan välillä on tärkeää, jotta mahdollisia opintoihin liittyviä haasteita pystytään ratkaisemaan yhdessä.

Henkilökohtaiset ohjauskeskustelut tulee aloittaa jo 7. luokalta alkaen säännöllisiksi, jotta tuen tarpeet voidaan tarvittaessa kartoittaa mahdollisimman aikaisin. Näin tukiopinto-ohjaus päästään aloittamaan heti 8-luokan alusta. Tällä hetkellä resurssit eivät kaikkialla riitä 7-luokkalaisten henkilökohtaiseen oppilaanohjaukseen.

6.) Yleistä maksuttomuudesta

Suomen opinto-ohjaajat ry haluaa esittää huolensa oppivelvollisuuden maksuttomuuteen liittyen. Oppilailla on oltava mahdollisuus hakeutua itseään kiinnostaviin opintoihin asuinpaikastaan riippumatta. Tämä voi joissain tapauksissa merkitä muuttamista hyvinkin kauas omalta kotipaikkakunnalta. Järjestelmän sääntöjen tulee olla helposti käytäntöön sovellettavissa, jotta tasa-arvo ja yhdenvertaisuus koulutusvalinnoissa toteutuu.

Armi Nurmi

Suomen opinto-ohjaajat ry

puheenjohtaja

armi.nurmi@sopo.fi

puh. 044 0723 220

Suomen opinto-ohjaajat ry

Lausunnon keskeinen sisältö

Suomen opinto-ohjaajat ry pitää tärkeänä, että ammatillisten opiskelijoiden oikeutta saada opetusta ja ohjausta pyritään yhdenvertaistamaan eri koulutuksen järjestäjien oppilaitoksissa opiskelevien opiskelijoiden välillä sekä ammatillisten opiskelijoiden ja lukio-opiskelijoiden välillä. Laskennallisesti opetusta ja ohjausta olisi vähintään suurin piirtein saman verran suhteutettuna osaamispisteeseen ja opintopisteeseen. On tärkeää, että ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden opetuksen ja ohjauksen määrään tulee ns. vähimmäismäärä, joka velvoittaa koulutuksen järjestäjiä.

Suomen opinto-ohjaajat ry pitää esitystä muutoksiksi asetuksen ammatillisesta koulutuksesta pääsääntöisesti hyvinä, mutta edellyttää muutoksia asetuksen 10 a §:ään. Suomen opinto-ohjaajat ry edellyttää ammatillisesta koulutuksesta annettua asetusta muutettavaksi siten, että osaamispisteelle määritelty tuntimäärä 12 tuntia muutetaan 18 tunniksi (60min). Mikäli näin ei tehdä Suomen opinto-ohjaajat ry ei kannata esitystä ja vaatii ehdottomasti 10 a §:n poistamista ja siirtämistä jatkovalmisteluun erillisessä työryhmässä. Suomen opinto-ohjaajat ry pitää opiskelijan oikeusturvan kannalta 7 a §:n lisäämistä asetukseen välttämättömänä, jotta opiskelijan HOKS:sta käy ilmi oppilaitoksessa ja muissa oppimisympäristöissä toteutettavan opetuksen ja ohjauksen tarve sekä määrä.

Suomen opinto-ohjaajat ry vaatii poistettavaksi sivulta yhdeksän (s. 9) seuraavaa lausetta, joka mahdollistaisi edelleen sen, että koulutuksen järjestäjät eri puolilla Suomea voisivat määrittää osaamispisteille itse vaativuuden ja tuntimäärän ja sitä kautta opetuksen tuntimäärän. Poistettava lause: "Tutkinnon perusteissa määritellyt osaamispisteet eivät siis perustu annettavan opetuksen ja ohjauksen määrään, joten osaamispistemäärältään saman laajuiset tutkinnon osat tai yhteisten tutkinnon osien osa-alueet eivät aina edellyttäisi kaavamaisesti samaa tuntimäärää opetusta ja ohjausta.

Suomen opinto-ohjaajat ry kannattaa pääosin esitettyjä, teknisluonteisia muutoksia lukiokoulutuksesta annettuun asetukseen.

Suomen opinto-ohjaaja ry edellyttää, että erityisen tutkinnon suorittajien määrä, sen järjestämisestä aiheutuvaa työmäärä sekä siitä aiheutuvat kustannukset arvioidaan osana uudistuksen pitkäkestoista toimeenpanon tukea. Muistiossa ja asetuksissa ohjaukseen viitataan paljon ja vastuut lisääntyvät. On tärkeää saada opinto-ohjaajien työmäärä sellaiseksi, että lisääntyvät velvollisuudet pystytään hoitamaan. Oppivelvollisuuden laajentamisen yhteydessä tulisi ehdottomasti asettaa ohjattavien enimmäismäärä per opinto-ohjaaja. Lopuksi muistutamme, että opinto-ohjaukseen on suunnittava pitkäkestoisesti rahoitusta siten, että työnteon edellytykset ovat kunnossa. Yhdellä opinto-ohjaajalla voi olla enintään 200 ohjattavaa perusopetuksessa ja toisella asteella.